

ГРОДЗЕНСКІ УНІВЕРСІТЭТ

ОРГАН РЭКТАРАТА, ПАРТКОМА, ПРАФКОМАУ, КАМІТЭТА КАМСАМОЛА
ГРОДЗЕНСКАГА ДЗЯРЖАўНАГА УНІВЕРСІТЭТА ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

№ 29 (153) 11 снежня 1990 года

АДБЫЛАСЯ

сустрэча членаў Вучонага савета, партыйнага камітэта, прафкомаў, выкладчыкаў і студэнтаў, камітэта камсамола з першым сакратаром абласнога камітэта партыі У. М. Сямёнавым, першым сакратаром гаркома партыі А. Г. Забродскім, намеснікам старшыні гарвыканкома А. У. Мілінкевічам, старшыней абласнога камітэта прафсаюзаў работнікаў народнай асветы і навукі В. С. Ткачыкам.

Камуністы атрымалі адказ на пытанне, якое ставілі на справядліва-выбарным сходзе: маёмасць абласнога камітэта партыі — будынак былога Дома палітасветы з гасцініцай, будынак Ленінскага РК КПБ або Новы Замак (былое памяшканне абласнога камітэта партыі) перададзены ўніверсітэту не будуць. У. М. Сямёнаў прывёў пэўныя аргументы, абаснаваўшы такое рашэнне.

У. М. Сямёнаў падрабязна расказаў аб камерцыйнай дзейнасці, якую абком партыі плануе развіваць на базе створаных ім малых прадпрыемстваў. Між тым не ўсе на сустрэчы станоўча ўспрынялі такую дзейнасць партыйных органаў.

Размова, трэба сказаць, адбылася шчыра, зроблены пэўныя вывады. Прызнана мэтазгодным у канцы снежня гэтага года правесці падобную сустрэчу, запраسیць на яе міністра народнай асветы М. І. Дзямчука, старшыню аблвыканкома Д. К. Арцыменю, старшыню гарвыканкома С. М. Домаша для больш канкрэтнага абмеркавання многіх важных пытанняў далейшага развіцця ўніверсітэта. Выказана думка наконт таго, што абласны камітэт партыі, органы савецкай глады будуць аказваць ўніверсітэту пастаянную дапамогу. Як эта адбудзецца на самой справе, газета плануе сістэматычна інфармаваць чытачоў. У ілжэйшым з нумароў гаворка ойдзе, напрыклад, аб тым, які ёс у жылога дома для выкладчыкаў універсітэта, будаўніцтва кога так чакаюць многія нашы зварышы.

ФОТАРЭПАРТАЖ

На падрыхтоўчым аддзяленні пачаліся заняткі

Заняткі па беларускай мове вядзе Раіса Сямёнаўна Леановіч.

З 1 снежня пачаліся заняткі на падрыхтоўчым аддзяленні нашага ўніверсітэта. Па традыцыі напярэдадні, а дакладней 30 лістапада, адзначаўся Дзень падрыхтоўчага аддзялення. У гэты дзень сюды прыйшлі былыя выпускнікі аддзялення, якія сёння вучацца на розных факультэтах універсітэта. Былі тут і гісторыкі, і правазнаўцы, і філолагі, і фізкультурнікі — адным

словам, шмат студэнтаў наведалі ПА. Многа цёплых слоў сказалі яны ў адрас падрыхтоўчага аддзялення, з якога пачаўся іх шлях ва ўніверсітэт, давалі парадцы перададзеным слухачам, раілі ім добра займацца, не гультаяваць, каб прыйсці на першы курс узброенымі добрымі ведамі. А такую магчымасць ПА дае.

У гэтым годзе на падрыхтоўчае аддзяленне было пададзена 138 заяў. Залічана на сённяшні дзень 48 чалавек, з іх па спецыяльнасці беларуская мова і літаратура — 15, фізічная культура — 15, правазнаўства —

14, гісторыя — 4. Пакінута 2 вакантных месцы для ваеннаслужачых, дэмабілізаваных з радыё Савецкай Арміі пасля 25 лістапада. У гэтым годзе на падрыхтоўчае аддзяленне паступала 4 медалісты, 2 з іх залічаны. Слухачамі сталі трое маладых людзей з тэрыторыі, забруджанай пасля аварыі на Чарнобыльскай АЭС, былы афганец. Цікава, што з 48 слухачоў, толькі 10 — дзяўчаты, астатнія — хлопцы.

Новым у гэтым годзе было тое, што на гутарцы па прыёму на спецыяльнасць правазнаўства быў уведзены міні-тэкст. Гэта значыць, юнакам і дзяўчатам прапаноўваўся невялікі дыктант. Спатрэбілася гэта таму, што на 9 месц было пададзена 78 заяў.

(Працяг на 2 стар.)

Займаюцца гісторыкі і прававеды.

НОВАЯ ГАЗЕТА

Са студзеня 1991 года плануецца выданне абласнога маладзёжнага штоднёвіка, разлічанага на самае шырокае кола гачоў, але ў першую чаргу — школьнікаў, студэнтаў, рабочую і сельскую моладзь, маладых спецыялістаў.

Газета прапануе чытачам:

— Самыя сур'ёзныя эканамічныя, сацыяльныя, палітычныя тэмы падзей, якія адбываюцца ў вобласці і краіне. Кароткія памеры, даступныя па выкладанні, а па зместу — па-сапраўднаму цікавыя моладзь, закрываючы яе інтарэсы.

— Асвятленне рэальных практычных спраў камсамола і іншых тандэжных (і не маладзёжных) арганізацый вобласці, у тры якіх будуць праблемы і паты моладзі.

— Адкрытую трыбуну меркаванняў і пазіцый, з якімі могуць тулаць усе, у каго ёсць асабістыя погляды і асабістая пазіцыя.

— Адкрытую інфармацыю аб баках жыцця моладзі, камсамола ў вобласці, рэспубліцы, краіны.

— Публіцыстычныя матэрыялы судовых нарысы, амаль дзённыя гісторыі і непавучальныя артыкулы аб стане маладзёвай злучнасці ў нашай асці і прафілактыцы правашэнняў.

Практычныя парадцы медыкаў, педагогаў, сацыялагаў, юрыстаў, псіхалагаў, менеджэраў школьнікам, студэнтам, усім пачынаючым працоўнае жыццё ў арганізацыі навуцальнага працэсу, наладжванні асабістых і працоўных кантактаў.

— Беларускае размоўнікі і самыя разнастайныя факты з гісторыі нашага горада і рэспублікі.

— Энцыклапедыю маладой сям'і ў мініяцюры.

— Сустрэчы з творчымі і майстравымі людзьмі. Магчымасць абыйсціся мінімумам сродкаў у аднаўленні свайго гардэробу і жылля.

— Спорт. Гумар. Красворды. Служба знаёмстваў. Самая разнастайная рэклама. Віншаванні равеснікаў з днём нараджэння, а таксама шлюбныя віншаванні.

Заснавальнік выдання — абласны і гарадскі камітэты камсамола. Рэдакцыя будучага штоднёвіка спадзяецца на разуменне і матэрыяльную падтрымку гэтай карыснай і неабходнай для моладзі ініцыятывы, асабліва важнай ва ўмовах эканамічнага і маральнага крызісу грамадства.

Прапановы і парадцы можна падаваць па тэлефонах 45-38-83, 44-62-49.

Адрас для пісьмовых паведамленняў: 230023, г. Гродна, вул. Савецкая, 31. Маладзёжны штоднёвік.

На падрыхтоўчым аддзяленні пачаліся заняткі

(Працяг. Пачатак на стар.1)

Пры паступленні на ПА на спецыяльнасць правазнаўства неабходна было прайсці гутарку па рускай мове, гісторыі і грамадазнаўству, на спецыяльнасць гісторыя — па гісторыі і замежнай мове, беларуская мова — па беларускай мове і літаратуры, фізічная культура — па біялогіі, а таксама ўлічвалася агульная фізічная падрыхтоўка. Пры роўным бале залічваліся тыя, хто мае большы стаж работы.

Вельмі добрыя веды паказала Таццяна Пырыкава, якая паступіла на спецыяльнасць правазнаўства. Яна ж будзе атрымліваць вытворчую стыпендыю з Бранскага аўтамабільнага завода, а Уладзімір Трухань, таксама з групы правазнаўцаў, стыпендыю з Брэсцкага вытворчага аб'яднання сродкаў вылічальнай тэхнікі.

Заняткі на падрыхтоўчым аддзяленні вядуць вопытныя выкладчыкі з вялікім стажама работы ў школе і ВНУ, таму што патрэбна веданне метадыкі і школьнай, і вышэйшых навучальных устаноў. Ужо больш 15 гадоў працуе на ПА Раіса Сямёнаўна Леановіч, выкладае беларускую мову. Валянціна Пятроўна

Пра падрыхтоўчае аддзяленне расказвае яго загадчыца Людміла Афанасьеўна Калацай.

Малеева выкладае рускую мову, Наталля Мікалаеўна Сабалеўская — рускую літаратуру, Аляксандра Васільеўна Рыжая — біялогію, дацэнт Віктар Ільч Разьбікін — хімію, Алена Пятроўна Лай-

кевіч — англійскую мову, заслужаны настаўнік БССР, старшы выкладчык кафедры гісторыі СССР Ідэя Данілаўна Бельская — грамадазнаўства.

Цяпер слухачы падрыхтоў-

ўчага аддзялення яшчэ знаёмяцца са сваімі выкладчыкамі, дысцыплінамі, праграмай навучання. Наперадзе — карпатлівая работа, падрыхтоўка да паступлення ва ўніверсітэт.

I. БЕРАЗОВІЧ.

У полі зроку — настаўнік

У раёне з году ў год пашыраецца сетка ўстаноў адукацыі, павялічваецца колькасць настаўнікаў і выхавальнікаў. Калі ў 1978 годзе ў школах і дзіцячых садах працавала 1909 работнікаў, то зараз іх 3396. Колькасць школ за гэты перыяд павялічылася з 12 да 17, а дзіцячых устаноў з 27 да 49. Амаль удвая больш стала дзяцей дашкольнага ўзросту, якія наведваюць дзіцячыя сады, з 13,2 да 18,5 тысяч узрасла колькасць школьнікаў.

У сувязі з гэтым павялічыліся і асінгаванні, выдзяляемыя з мясцовага бюджэту раёна на народную адукацыю. Сёння для РАНА выдзяляецца амаль 10 млн. рублёў, што ў два разы больш, чым гэта было ў першы год існавання раёна ў Гродна. З 123,3 да 421,8 тысяч рублёў узрасла за гэты час шэфская дапамога базавых прадпрыемстваў школам і дзіцячым садам. Фінансаванне з раённага бюджэту дазволіла ў 1990 годзе выдзеліць дадаткова амаль паўмільёна рублёў на даплату нізкааплачваемых дзіцячых садоў і школ, а таксама значна павялічыць расходы на правядзенне капітальнага ремонту, гаспадарчае забеспячэнне, вучэбныя расходы і харчаванне дзяцей. Упершыню па хадэйніцтву РАНА выканкам аказана матэрыяльная дапамога 30 работнікам народнай адукацыі для пагашэння пазыкі за кааператыўныя кватэры. На гэта ўжо затрачана больш 14 тысяч рублёў. Пагашэнне па-

зыкі па ЖБК настаўнікам і выхавальнікам будзе працягвацца. За сродкі РАНА і з дапамогай шэфаў абсталяваны камп'ютэрныя класы ў сярэдніх школах - №№ 1, 2, 7, 14, 18, 21, 25.

Больш разнастайнай стала і метадычная дапамога настаўніцкім кадрам. Цікава, напрыклад, прайшлі творчыя справаздачы сярэдніх школ №№ 8, 10, 16. Не інспектаванні, а пэўная дапамога настаўніку ў яго прафесійна-нальным росце — так кожны раз ставяць перад сабой задачу работнікі аддзела народнай адукацыі перад выхадом у школу або дзіцячы сад.

Структура кіравання народнай адукацыяй, якая складалася на ўзроўні раёна, дазваляе не толькі лепш дайсці да кожнага педагогічнага калектыву і аказаць канкрэтную дапамогу, але і хутчэй вырашаць пытанні фінансава-гаспадарчага забеспячэння, асабліва правядзення капітальнага і бягучага рамонтаў школ і дзіцячых садоў. Пры РАНА зараз працуюць два кааператывы «Юность» і «Смена», якія дапамагаюць інжынерна-гаспадарчай групе ў рамонце, падрыхтоўцы інжынерных сетак да зімы і г. д. Калі раней капітальны ремонт аднаго аб'екта народнай адукацыі гарадскім трэстам «Будбытремонт» вёўся на працягу некалькіх гадоў, то ў апошні час штогод капітальна рамонтуюцца па 2 аб'екты.

Пад кантролем выканкома знаходзяцца школы і дзіця-

чыя сады, якія зараз будуцца. За ўвесь перыяд раённага дзялення ў горадзе не было выпадку, каб да пачатку новага года не былі ўведзены ў эксплуатацыю новыя аб'екты народнай адукацыі.

Пры ўсёй складанасці вырашэння жыллёвай праблемы ў горадзе, выканкам райсавета аказвае дапамогу ў паляпшэнні ўмоў быту настаўнікаў і выхавальнікаў. Штогод па яго просьбах для маладых спецыялістаў народнай адукацыі выдзяляецца 8—10 месц ў інтэрнатах прадпрыемстваў. Мае інтэрнат на 50 месц і РАНА. Усяго зараз у інтэрнатах працуе 132 работнікі народнай адукацыі. На льготнай чарзе ў выканкоме на атрыманне жылля стаіць 206 чалавек. У гэтым годзе 8 сямей настаўнікаў і выхавальнікаў атрымалі кватэры ў доме калектыву індывідуальных будоўшчыкаў № 1 на вул. Брыкеля, 21. За 10 месяцаў гэтага года выдзелена 12 кватэр у дамах мясцовых Саветаў і ЖБК. Разумею, што гэта недастаткова, і ў будучым выканком будзе актыўней адшукваць магчымасці па паляпшэнню жыллёвых умоў настаўнікам і выхавальнікам згодна з устаноўленымі льготамі.

Сёння ў народнай адукацыі, як і ў іншых галінах раёна, існуе шмат сур'ёзных праблем. Вельмі перагружаныя школы і дзіцячыя сады ў новым мікрараёне «Дзевятоўка». У два разы ў параўнанні з мінулым годам узрасла злачынасць сярод дзяцей

і падлеткаў. Востра стаяць пытанні якасці ведаў вучняў і павышэння эфектыўнасці работы падлеткаў, сям'і і грамадскасці ў падрыхтоўцы моладзі да самастойнага працоўнага жыцця. Сёння, калі здзяйсняецца пераход да рыначных адносін, патрабуе перагляду аплата працы настаўнікаў. Патрэбны і спецыяльны закон аб народнай адукацыі ў нашай рэспубліцы, які акрэсліў бы яе структуру і змест, сацыяльна абараняў бы настаўніка.

Лічу, што вырашаць многія з гэтых праблем можна будзе хутчэй і лепш пры існаванні раённай структуры кіравання народнай адукацыі ў нашым горадзе. А аддзелу народнай адукацыі гарвыканкома, на мой погляд, можна будзе заняцца праблемамі гарадскіх прафтэхвучылішч і сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў. Іх там накапілася шмат. Скарачэнне раённых аддзелаў народнай адукацыі і стварэнне гарадскога упраўлення, як гэта прапануюць некаторыя жыхары горада, часцей за ўсё ніколі не працуючыя ў гэтай галіне, ствараюць вялікую і ў той жа час бедную гаспадарку народнай адукацыі, у якой пры рынку яшчэ больш ускладніцца рашэнне фінансава-гаспадарчых пытанняў. Такі падыход можа нанесці ўрон развіццю ўсёй школьнай справы ў горадзе.

Я. ЖАБРУН, намеснік старшыні Ленінскага райвыканкома г. Гродна.

«Эта фантастика»

Студентам універсітэтаў, педінстытутаў і педучылішч, работнікам домов піонеров і школьнікам, учителям, педагогам, методистам, слушателям институтов усовершенствования учителей, научно-педагогическим работникам пионерских лагерей, сценаристам и режиссерам, родителям, бабушкам и дедушкам, а также всем, кто хочет вернуться в детство, юность, вспомнить, пофантазировать.

Агенство по рекламе и дизайну «МОДЕРН» в 1991 году выпускает в свет компакт-издание «ЭТО ФАНТАСТИКА». С первых страниц Вас ждут чудесные встречи с инопланетянами, индейцами и аргонатами, капитаном Врунгелем, королевой Изабеллой, с участниками великих географических открытий. Вы соприкоснетесь с тайнами Мирового океана и развития человеческой цивилизации, а в сказочной феерии ощутите себя в эволюционной спирали развития жизни.

Это не фантазмагория, а сценарии трех познавательных игр-праздников, которые благодаря компакт-изданию «ЭТО ФАНТАСТИКА» Вы сможете легко и увлекательно организовать и провести с ребятами в возрасте от 6 до 15 лет в условиях загородных и городских пионерских лагерей, семейных домов отдыха, школ, дворцов пионеров и школьников.

Педагогическая изюминка каждого праздника скрыта от ребят, а сама игра ненавязчиво влечет к участию в ней практически всех мальчишек и девчонок. Здесь полная свобода в выборе ролей, музыкального сопровождения, изготовлении костюмов. Улыбки, праздник души, познание творчества, развитие... Все эти факторы как россыпь фейерверка реализуются в играх-праздниках. Подробно раскрываются вопросы организации и методики проведения сюжетно-ролевых игр-праздников с целью развития познавательных интересов подростков.

Наличие в издании прекрасно выполненных открыток помогает при подготовке и проведении праздника.

Желающим могут быть дополнительно к компакт-изданию представлены кассеты с фонограммами, комплексы слайдов, видеофильмы.

Предлагаемый материал прошел многолетнюю экспериментальную проверку в школах, пионерских лагерях и показал свою педагогическую эффективность.

Объем компакт-издания 6 п. л. Ориентировочная цена 9 руб. 50 коп. Компакт-издание высылается заказчиком по предварительным заявкам. В розничную продажу поступит ограниченное количество.

Заявки с оплатой от организации, отдельных педагогов, студентов, родителей на приобретение компакт-издания направлять по адресу издателя. Срок подачи до 31 декабря 1990 года.

310093, г. Харьков, ул. Муранова, 13, т. 72-51-23. АРД «МОДЕРН».

Р/с 000609019 в Ленинском отделении ЖСБ. Харьков, МФО 351339.

ПАДПІСКА-91

Паважаныя чытачы! Сёлета з падпісной кампаніяй мы некалькі спазніліся. Былі на тое прычыны: удакладніліся фінансавыя пытанні, магчымасці універсітэта, бо з будучага года ўжо непасрэдна ён мае правы (але і павінен выконваць абавязкі!) заснавальніка газеты.

Пытанне: быць ці не быць газеце — вырашана адназначна. Так, газеце быць!

Цана падпіскі на 1991 год — 1 руб. 50 кап. (гадавая). Гэта значна вышэй, чым у мінулыя гады. Але ж толькі па папярэдніх разліках плата за паслугі тыпаграфіі, дзе вярстаецца і друкуецца газета, узрасла з новага года без малага ў 4 разы! Вышэйшы і кошт паперы.

Спадыёмся, што з дапамогай дэканатаў, камсамоўскага і прафсаюзага актыву, актывістаў газеты падпіска на шматтыражку «Гродзенскі універсітэт» пройдзе арганізавана і ў сціслыя тэрміны (да 28 снежня 1990 года).

Даведкі па тэлефону рэдакцыі — 44-72-97.

НАСЛЕДАВАННЕ

ПЯЦЬ ЛЕСАЎ РАДАВЫХ ВАЙНЫ

Жыццё не надта думае пра вечнасць,
кой віруе плыткаю, шуміць,
караблі яго пад Шляхам Млечным
уць на штурм далёкіх таямніц.
Жывым удосталь клопатаў штодзённых,
дзённых спраў, што высяцца гарой.
І ўсё-ткі трэба ведаць паімённа
пдат, што леглі ў брацкіх батальёнах
д роднаю травой і чужой,
пдат, што спяць, адпетыя і ветрам,
вечаю гаротнаю слязой,
пдат, што ўратавалі і планету,
вечнасць, наканованую ёй.

Але ўжо больш чатырох дзе-
годдзяў прайшло з тых дзён,
у небе Радзімы адгрымелі
юты вялікай Перамогі. Звыш
ака гадоў жывуць нашы людзі
ным жыццём. І жыве з імі,
сэрцах памяць пра тое, што
о да гэтага незабыўнага дня
амогі.

Памяць вайны. Гэта — памяць
т, разбурэнняў, бяды, пакут
ідначасова, памяць славы,
звігаў, мужнасці, непакор-
і. Памяць Вялікай Айчыннай
ы жыве і будзе жыць дзе-
годдзі і стагоддзі. Пакуль
д жыве.

Ларускаму драматургу А.
раву ўдалосяказаць у

«Радавых» праўдзівы лёс салдат
у часы ваеннага ліхалецця. Дуда-
раў зрабіў сваёй п'есай істотны
пераварот у драматургіі, бо
засяродзіўся не так на тым, што
чалавек робіць на вайне, а што
яна, вайна, робіць з чалавекам,
як яна яго выпрабуе, катуе,
гартуе...

У п'есе паказаны пяць асаб-
істых трагедый, пяць лесаў рада-
вых вайны, якія зазналі гора,
пераадольваючы неверагодныя
перашкоды, набліжаючы дзень
міру. Усе яны ўнеслі сваю толіку
фізічных і псіхалагічных сіл у
агульную Перамогу. Вайна ж у
сваю чаргу пакінула адметны
след у характары кожнага з ге-
рояў Дударова, якіх умоўна

можна падзяліць на тых, хто
захаваў жывую душу, і тых,
у каго яна спаленая.

З найбольшай сілай прыцягвае
да сябе ўвагу вобраз радавога
Дзерваеда. Былому партызану
прышлося вырашаць праблему
грамадзянскага абавязку не тэ-
рэтычна. На яго вачах спалілі
жонку і маленькага Васілька, а ён
хаваўся ў жыцце непадалёку ад
хаты і нічога насуперак усяму не
мог зрабіць, паколькі нёс да
партызан надзвычай важныя
звесткі, кошт якіх — жыццё або
смерць брыгады. Дзерваед вы-
канаў свой абавязак, але на ўсё
астатняе жыццё будзе крыва-
чыць незажываючая рана ў яго
сэрцы:

Дзерваед: А потым хату за-
палілі... Я сівець пачаў... Мар'ю
не вывелі... І стрэлу чуваць не
было... Не ведаю, што з ёй
зрабілі... З хаты не выводзілі...

**Васілька (захліпнуўся павет-
рам)...** Не магу!!! Разоў дваццаць
спрабаваў расказаць... не магу...

Аддыхаюся... Перад хатай ан-
тонаўка старая расла... За ка-
шшулку на сучок зачэпіў, самі
адышліся... гораца стала... Хата

**Гарыць, Васілька ад крыку на
яблыні заходзіцца, я зямлю зу-
бамі грызу... Пачуў як па валасах
холад пайшоў... І ўсё. У атрад
хлопцы прынеслі... Яблыкі на
антонаўцы печанымі сталі...
Мар'я з Васільком за мной
ходзіць... Вінаваты я...**

Які боль, якія нечалавечыя па-
куты схаваны ў душы чалавека,
байца, якому прыйшлося асаб-
іста, у вочы ўбачыць смерць і
пакуты родных: жонкі і малень-
кага сына.

Прыходзяць хвіліны, калі
вялікі боль, незалечаныя раны
турбуюць і без таго неспакойную
душу салдата. Ходзіць за ім
прывідам яго жонка Мар'я з
Васільком на руках, не дае яму
спакою, і адчувае сябе Дзерваед
вінаватым на ўсё жыццё перад
імі.

Дзерваед: (цяжка). Жывы,
жывы, я, Мар'я... Хочаш не
хочаш, а жывы... Даруй ты мне...
Нацярапеўся... Так нацярапеўся...
Пуста ў мам сэрцы, Мар'я...
Выкіпела ўсё. Адпусці ты маю
душу!

**... Не хадзі ты за мной, Мар'я.
Не адводзь ад мяне бяду...
Смерці не баюся... Жыць страш-
на...**

Яшчэ малады, Дзерваед пас-
івеў з гора. Нават такія ж па
ўзросту, як ён, салдаты, клічуць
яго «дзедам». Дзерваед пакуце,
але душа яго не абазлілася, яна
адкрыта дабырыні і спачуванню.
Аб гэтым сведчыць і яго про-
звішча, у якім скрыта трываласць
душы, яе моц і веліч.

Сваю пайку Дзерваед аддае
нейкаму залатушанаму нямецка-
му хлопчыку, хоць зусім не
выключна, што бацька гэтага
немчыка спаліў яго адзінага
сына, яго маленькага Васілька.
Дударай гэтым самым дае зразу-
мець нам, што дзеці не вінаватыя
ў вайне, што яны застаюцца
сведкамі яе безчалавечых здзе-
каў. Вайна — страшная трагедыя,
яна не лашчыць дзяцей, а можа
іх толькі адарыць сіроцтвам,
мільённымі пакутамі.

Не здолеў узняцца вышэй за
лютую помсту радавы Бушцец.
Яго душу спаліла нянавісць да
немцаў, зруйнавала ўласная
жорсткасць. Нават слёз няма ў
яго. Што ж, зусім яшчэ малады,
ён нават добра не адчуў першага
кахання і першага пацалунка.

Вайна азлабіла душу ў Бушце-
ца, якая ў радавога і сапраўды
халодная. Выбіла праклятая вай-
на з маладой яшчэ душы ўсю
целыню, любоў, пяшчоту, ла-
ску.

І адзіная мэта ў яго — стра-
ляць, пакуль ніводнага немца не
застанецца. Стралець за свайго
бацьку, маці, за маленькіх ся-
стрычак, за жонку, ад якой прама
з вяселля яго ўзялі на фронт.

Бушцец: ... Як хто, а я нікому
нічога не забуду! Ніколі! У мяне
ўсё агнём і крывёй у сэрца
ўвайшло...

Бушцец яшчэ жывы, але мудры
Дзерваед яму кажа, што лепш
бы ён загінуў, бо нельга жыць
з такой спустошанай душой.

Як бы антыподам Бушцеца
з'яўляецца Сялянік.

Сялянік — старавер, якому ве-
ра забараняе страляць. У яго
аўтамаце поўны дыск, але ён
ні разу не стрэліў, бо ў Бібліі
сказана: «Не ўбій».

Сялянік: (крычыць) Я не стра-
ляю! І раней не страляю! Веру я!
... Я грэшны, слабы чалавек...

Сялянік імкнецца, зыходзячы
з біблейскіх ісцін, абгрунтаваць
свае паводзіны, але вайна не
выбірае веруючы ты ці не. Вайна
дае зброю ў рукі ўсім, нават тым,
а зброя мае ўласцівасць аба-
вязкоя стралець.

Вера Сяляніка ў бога—вера ў
святасць, але такая святасць
адгукаецца смерцю для іншых
людзей. Успомнім смерць рада-
вога Мішкі Гальчанскага. Перад
канцом вайны лёг на чужой
зямлі, тры крокі не дабега да
сцяны... Але страляў у немцаў,
страляў за сваіх савецкіх людзей,
за светлае будучае нашай краіны.

Колькі салдат загінула ад таго,
што ў свой час не стрэліў
Сялянік!

На вайне альбо ты заб'еш,
альбо цябе заб'юць. Смерць
Сяляніка пацвердзіла гэта.

Шмат давялося перажыць і
яшчэ зусім маладому Лёньку
Адуванчыкаву. Фашысты ўвар-
валіся ў хату, паставілі да печкі і
білі па галаве маці, сястрычку
Зоську і яго. Цудам застаўся ён
жывы, толькі абгарэлі валасы на
скроні. Маладзенькі, з яшчэ па-
дзіцячаму раскрытай да ўсіх
душой, ён сапраўдны Адуванчык.

Лёнька наіўна абуралася, што
ва ўсіх ордэны і медалі ёсць, а ў
яго нават нашыўкі за раненне
няма.

Адуванчык: Нашыўку, кажу,
дадуць за вуха ці не! Раненне
ўсё-такі лёгкае.

**Вайна во-во скончыцца, а на
гімнасцёрцы адны гузікі... Хоць
бы нашыўку якую...**

Прыцягвае нашу ўвагу і вобраз
старшыні Дугіна. Пакручасты
быў у яго лёс. Ад сваіх перажыў
нямала — недавер, штрафны ба-
талён.

старшых палітрукоў у радавы.

Дугін вельмі чалавечны. У яго
характары і душы адчуваецца
глыбока народная, моцная сіла,
вера ў доўгачаканую Перамогу.
У цяжкі час старшыня ўмее
словам падтрымаць дух байцоў.

Дугін: ... Вайна хутка скончыцца...
І трэба будзе жыць... Разу-
меецца, жыць...

І вось на грудзях Уладзіміра
Дугіна зіхаціць Зорка Героя.
Колькі радасці, але не менш
павагі да таварышаў, любові да
сваіх баявых паплечнікаў. Бо гэта
не яго асабістая ўзнагарода,
а агульная ўзнагарода за салдац-
кую мужнасць і храбрасць. І калі
Адуванчык шкадуе, што столькі
Дугін хадзіў у радавых, то ка-
мандзір адказвае проста: «А мы
ўсё ў радавых... Ад маршала да
цябе...» Вельмі пераканаўча са-
казана і не пратрабуе маштабнага
тлумачэння. Ёміста і праўдзіва:
усе, ўвесь народ наш.

Фінал п'есы трагічны. З усіх
радавых застаецца адзін Дзерва-
ед. Усю вайну поплец прайшлі
яго сябры і ў самым канцы
загінулі, загінулі «так па-дурно-
му», падставіўшы плечы нямоу
і глухому нямчыку-падлетку.
А ён выстраліў...

І ў той жа момант у праломе
ўспыхнула рознакаляровае зары-
ва. Загрукаталі аўтаматы,
вінтоўкі, пісталеты. Як салют па
тых, хто толькі што загінуў. Па
апошніх. Дзерваед дабраўся да
сцяны, трымаючыся рукою за
параненае вайной сэрца... І з гэ-
тай каманды вырас крывы чалаве-
ча-радасны крык-стогн:
«ПО-БЕ-Е-Е-ДА!!!» Але не чуў
наш салдат гэтае доўгачаканае
весткі. Не было ў яго сілы пачуць
гэта. Не бачыў ён і таго, як
глуханямі нямецкі падлетак
знайшоў хлеб і грыз, прагна грыз
яго. Прагна еў рускі салдацкі
хлеб. А Дзерваед плакаў. Горка,
няўцешна. Плакаў салдат-пера-
можца. Радавы.»

П'еса Аляксея Дударова «Ра-
давья» — рэквіем загінуўшым,
рэквіем спаленым душам, ска-
лечаным лёсам. Непасільны ця-
жар нясуць на сваіх плячах героі
Дударова.

Гэта дзякуючы жыццю мільё-
наў радавых, простых савецкіх
людзей выратавана жыццё нашай
краіны.

Памяць вайны — памяць асаб-
лівая. Яна наскрозь пранізана
болем, таму асабліва чулая да
праўды і чалавечнасці, мужнасці
і самаахвярнасці, таму ўся скіра-
вана ў дзень заўтрашні. Менавіта
гэтая народная памяць жывіць
сённяшняю літаратуру пра вай-
ну, напаўняе яе верай у чалавека,
у заўтрашні светлы дзень.

Самая вялікая і апошняя кара і
надзея тых, хто згарэў у пажары
вайны, была вера ў тое, што тая
вайна — апошняя, што яна ніколі
не павінна паўтарыцца. Гэта была
іх вялікая надзея. І наш святы
абавязак перад светлай памяццю
загінуўшых — зрабіць гэту мару,
надзею яваю і сёння, і заўтра, і ў
будучым.

Н. АСТРАВУХ,

студэнтка IV курса філалагіч-

ІХТО НЕ ЗАБЫТЫ

Кракаў. Выступленне перад польскай моладдзю.

ВІДЭАКЛІПЫ

Прысвячаецца Юрасю Пацюпу

1. ПЛЯМА НА ШКЛЕ

Пляма на шкле чорна-белы квадрат бела-чырвоны не не не атрад маскарад працінае акно ўжо даўно тэлевізар забыўся бо спіўся але чорна-белы атрад як квадрат пляма на шкле

2. ГАДЗІННІК

Мы ў пяску шукаем пяціграннік нібы кранік папера чырванее нік-нік-нік знік як фінік размалёваны гадзіннік

3. АДЛЮСТРАВАННЕ

Люстэрка нешта пачарнела хіба яго ўзяла халера? чыясьці жонка захварэла яе завуць Валера ла-ла ла-ла

Юры Гуменюк — аўтар рускамоўных вершаў «Алкоголик», «Смерть активиста», «Стереотип» і іншых, а таксама цыклаў «Танго траурнага цвета» і «Вампірава вока» (на беларускай мове).

Нарадзіўся ў Гродне ў 1969 годзе. Калі яшчэ вучыўся ў школе, то чым толькі не захапляўся! Геаграфія і біялогія, хімія і жывапіс. Адно змянялася другім. А з 1984-га пачынае пісаць вершы, у якіх з цягам часу назіраюцца дзве тэндэнцыі. З аднаго боку гэта сімвалістычна-рэлігійная накіраванасць, з другога — экстраваганцыя і эпатаж. У студзені — лютым 1987-га знаёміцца і наладжвае творчыя сувязі з Юрасём Пацюпам і Андрэем Пяткевічам, крыху пазней з Юрым Карэйвам. Разам з імі выступае на літаратурным вечары ў клубе «Паходня». Менавіта тады і пачынае на-

жыта жала і бутэлькай пагражала і не дала бо схавалася у вакне адлюстравалася

4. ФРЭЙДИЗМ

Смала асвальт — якая прыгажосць! дык лей на галаву калі ахвота тады як свінні прусаці палезуць па сталу і місках не спі яшчэ я раскажу табе пра трактар або пра тое што ў газетах пануе стомлены «фрэйдызм»

5. ФАТАФЭЙС

Фатафэйс не аўтобус ня глобус ён імкнецца да сонечных сцен уласны модус каштоўных Вянецый нейкіх Грэцый што любяць турысты калі чысты — дык чысты не — дык не не ў віне забавляецца наша свядомасць ці мы дома? калі гэты абсурдны кантэйнер як камбайн або моцны бульдозер сэкс за сэкс а каханне каханнем ёсць адзіны адзінейшы рэйс гэта ўласны мой фатафэйс

6. ТЭЛЕГРАФ

Электрычнасць небяспечнасць камунізм капіталізм Сталін Мао Ленін Брэжнёў Рузвэльт Рэйган анархізм блок трацікістаў левых правых Маякоўскі і Бурлюк Прага Вільня і Варшава Гродна — Кракаў Гуменюк пачынай перабудову пяцігодку — ў тры гады

заўтра ў горадзе адчыняць новы комплекс і басейн кропка коска і працяжнік Рыбентроп Саддам Хусэйн актывісты інтэрфронту новы першы сакратар цыгарэты і катлеты чалавек ёсць гаспадар арэндатары калгасы БАМ блакада пад Масквой эмігруюць яўрэі сталінізм сацыялізм радыяцыя і козы падпалілі маўзалеі Руст на плошчы пад наркозам на палі вывозяць гной

Жнівень 1990г.

1. ВЕЧНЫ КАМЕНЬ

Паміж драўляных ідалаў імгла Пясок накрыла незвычайным снегам. Трашчыць ад болю і дыме галава. Пачатку не відно аж з Ноева каўчэга. Чамусьці мроя па паветры не плыве, Чамусьці вока нахіляецца да ямы. Гуляе мёртвы вецер у траве, Але ня лечыць ён старыя раны. Таму цячэ па твары зноў ды зноў Чырвона-чорная і ліпкая брыдота. Не, не віно, мой браце, кроў Ты п'еш, бо здохнуць не ахвота. Ты п'еш, бо прагнеш, бо яшчэ жывеш. Ня згрызлі вошы і ваўкі ня з'елі. Хутчэй з'ясі сябе або заб'еш, Калі папруць раз 'юшаныя мэры. І пахаваеш сам сябе, і крыж Каменны вырасце, як дрэва. Увесь час сумуючы, маўчыш, Але чуваць твае па свеце спевы.

2. СПАЛЕНАЕ СЭРЦА

Маё сэрца спалілі на стосе. Я рыхтую чарговы замах. Засталося сем дробненькіх костак. А яны выпраменьваюць жах. Жах сціскае напятае цела. Марна ходзіць за вокнамі кат.

Маё сэрца на стосе згарэла. Больш няма чаго ўзяць з па-за крат.

3. САМ САБЕ

Можна быць падобным да Адама І спазнаць усе спакусы самастойна, А на захадзе жыцця памерці ў храме Нечакана, ціха і спакойна. Можна быць падобным да сабакі І брахаць на хрысціянства, калі кажуць. Павіншуюць дзікім выем ваўкалакі, Прыйдзе час — і зробішся, як сажа. Можна быць зусім і не падобным Да сучаснікаў, нашчадкаў і да продкаў. Мо таму, што лепей быць галодным, Адчуваць сябе выключным самародкам.

4. БЕЛЫ КРЫЖ

Сапсаваны вырадак чакае, Каб скусаць сваю апошнюю ахвяру. Ён яе нібыта вызваляе Ад жахліва-небяспечнага пажару. Ён ужо сінее. Хутка сонца З кулямёта промнямі прыпаліць. Паляцяць у чорную бясконцасць Яго зубы, што жанчыну свідравалі. Не паспее створ начны схавацца — Развалілася труна, як цыгарэта... Больш табе ня трэба хвалявацца, Бо на небе белы крыж, Кароль сусвету.

5. ПАД МАСКАЙ

Я пад маскай па-за межамі жыцця Успамінаю пра пакінутыя далі. Сніцца мне маленькае дзіця, Што прыйшло на свет, калі нас катавалі. Я пад маскай, як па-за труной, Па-за чорнай рамкай фатаздымка. Добра мець у вечнасці пакой, Калі крыж ратуе ад абдымку Ад абдымку д'ябла, што нясе Смерць чырвоную, як зоркі над сталіцай. Дык браты, яднайцеся ў Хрысце, Каб у новым свеце нарадзіцца! Гародня — Кракаў — Гародня Ліпень — жнівень 1990.

СПАЗНАЕМ СЯБЕ

Для скачка вышэй...

Так, мы залежым ад усяго, пачынаючы з надвор'я і прыватных генаў і заканчваючы апошнімі падзеямі дзе-небудзь у Паўднёва-Усходняй Азіі. Але сума ўнутраных сіл чалавека па крайняй меры роўная суме сіл, якія дзейнічаюць звонку. Калі было б інакш, чалавецтва даўно перастала б існаваць.

Так, ёсць выпадкі, і колькі хочаш, калі непрыхільныя сілы бяруць верх. То стыхійнае бедства, то транспартная пробка, то хвароба, то неадольнае жаданне выкурыць цыгарэту прымушаюць нас адчуць сябе абсалютна бездапаможнымі.

Але прыкнінце хаця б у маштабе свайго асабістага жыцця: ці часта ў вас узнікалі моманты такой вось поўнай, ракавой, рабскай залежнасці ад некіруемых умоў і абставін? Ці не больш пастаянныя перыяды адноснага дабрабыту і свабоды, калі знешнія абставіны моўчкі чакваюць свайго часу і калі менавіта лішак свабодных унутраных сіл шукае і не знаходзіць сабе прымянення?

Нейтрафізіёлагі лічаць, што пры звычайнай рабоце чалавечага мозгу яго патэнцыял выкарыстоўваецца толькі на 15—20 працэнтаў ад магчымага. 70—75 працэнтаў невыкарыстоўваемых нярвовых клетак у мозгу — навошта яны, ці не трэба задумацца? А раптам — для скач-

ка вышэй сябе?

Стомленасць, якой можа не быць

Мозг адмаўляецца ад хаосу. Рэагуе абаронным тармажэннем: прытупленне ўспрыняцця, адмова памяці, слабасць думкі, спазм сасудаў (галаўныя болі) і г. д. А колькі яшчэ непатрэбных нагрузак! Накладак усялякіх — ад няўмення сябе арганізаваць, размеркаваць час і сілы, ад агульнай неадукаванасці — у адносінах да свайго цела і мозгу, да свайго духу... Заціскаеш сябе маларухомасцю, атручываеш тым, што лічыш харчаваннем...

Толькі пры здаровай жыц-

цёвай філасофіі аўтатрэнінг дапаможа вам адпачываць і працаваць.

Калі добра быць наіўным

Часта можна пачуць: «Вазьмі сябе ў рукі!». Якія ж рукі маюцца на ўвазе?..

Усё жыццё ты вучыўся карыстацца рукамі, вучыўся да гэтага часу. Усё зразумела: рука — інструмент. Вось яна — дзейнічае.

Самаўнушэнне — рука твайго духу. Нябачная рука. Інструмент нябачны. Як карыстацца ім?

Толькі адным спосабам: паверыўшы ў яго. Наіўна. Падзіцячаму. Ніякая «сіла волі» не створыць веры, калі яе няма. Але самаўнушэнне развівае сілу волі.

Спакой супраць раўнадушша

Спакой адрозніваецца ад раўнадушша, як дзяцінства ад старасці, як сон ад смерці. Спакой — не адсутнасць, вышэйшая раўнавага ўсіх пачуццяў. Многія не разумеюць. Баяцца спакою, бо лічаць яго раўнадушшам. Можна гэта таму, што на трывожным дне душы гэтых людзей каменчыкі сапраўднага раўнадушша, і яны асырагаюцца, што ў празрыстасці спакою гэтыя каменчыкі стануць бачнымі...

У спакой заключана энергія адраджэння, сэнс духоўнага пазнання Жыцця.

З кнігі У. Леві «Шанцуе ж людзям...».

Наш адрас:
230023, г. Гродна,
вул. Ажэшка, 22, пакой 404,
тэл. 44-72-97

Газета выходзіць
штотыднёва

Гродзенская абласная
ўзбудынная друкарня
вул. Паліграфістаў, 4.

Зак. 8156
Тыраж 2000 экз.

Рэдактар
Л. С. ЗАСЕЛЬСКАЯ.